

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000537

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-01-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Капталан Наталя Михайлівна

2. Natalia Kaptalan

Кваліфікація: 053

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: психологія

Дата захисту: 11-01-2023

Спеціальність за освітою: психологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 04.053.2022/
ID 646

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.21.45

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості порушення харчової поведінки.
2. Psychological features of eating disorders.

Реферат:

1. Дисертацію присвячено вивченню психологічних особливостей порушення харчової поведінки. Здійснено теоретико-методологічний аналіз проблеми порушень харчової поведінки в зарубіжній та українській психології. В науці зміст харчової поведінки формувався у органікопсихічному та психологічно-соціокультурному напрямках, згідно яким харчова поведінка як індивідуальне ціннісне ставлення до їжі формує орієнтацію на образ власного тіла та набуває різних соціальних форм: починаючи з ухилення від морального або естетичного контролю за власною поведінкою, та завершуючи сферою найбільшого «психологічного ураження» - самоактуалізації особистості та її адаптивних здібностей. Особлива роль у формуванні розладів харчової поведінки належить як соціальним, так і психологічним чинникам: підвищеній особистісній тривожності, віковим проявам дисморфофобії у підлітковому віці, хронічному стресу, внутрішньосімейній невротизації, домашньому насильству. Стійкість харчових порушень пояснюється їхньою щільною кореляцією з емоційною сферою особистості та орієнтацією на підсвідомі способи

психологічного захисту. Для української науки дослідження психологічних особливостей порушення харчової поведінки є інноваційним, але доробки українських науковців доводять його значення та необхідність подальшої розробки. Термін «харчова поведінка» у вітчизняній психології визначається як сукупність проявів активності особистості в процесі харчування, відповідні якісно-кількісні характеристики та зміни раціону харчування, ціннісне ставлення до їжі та стереотипи її споживання у повсякденних та стресових умовах, орієнтація на образ власного тіла та активність з його покращення тощо. Констатовано, що група респондентів з високим ризиком виникнення порушень харчової поведінки характеризується вираженими перфекціоністськими тенденціями. Це проявляється не тільки у загальному показнику перфекціонізму, але й у тенденції завдяки різним проявам перфекціонізму переживати внутрішньоособистісний конфлікт, коли особи, психологічно схильні до порушень харчової поведінки, пред'являють собі та оточуючим високі вимоги, але вимоги оточуючих до них самих сприймають як нереалістичні або завищені. Оскільки індивідуальні особливості порушень харчової поведінки завжди детермінуються суб'єктивно, імпульсивність розглядається як характеристика особистості, схильної до дій, без чіткого усвідомлення можливих наслідків для себе. Саме імпульсивність запускає механізми незапланованих вчинків, де часова характеристика психіки потребує негайного позитивного підкріплення. Імпульсивність виконує функцію одного з предикторів формування психологічної схильності до порушень харчової поведінки, яка щільно пов'язана з перфекціонізмом. Тобто, імпульсивність спрямовує поведінку на реалізацію без попереднього усвідомлення наслідків. У представниках груп з помірним та сильним проявом порушень харчової поведінки констатована наявність спільних рис, як-от: переживання труднощів у реалізації відстроченої відповіді на стимули, пов'язані з отриманням миттєвих реакцій, потреба у позитивному підкріпленні вчинків з боку оточуючих тощо. Констатовано проблеми у пролонгованій оцінці власних вчинків, компульсивність, прагнення діяти за першим спонуканням та мотивувати власні дії емоціями. Респонденти з групи з високим ризиком формування порушень харчової поведінки на когнітивному рівні усвідомлюють, що це є для них серйозною проблемою, оскільки часто має небажані, а інколи і важкі наслідки.

2. The dissertation is devoted to the study of psychological features of eating disorders. A theoretical and methodological analysis of the problem of eating disorders in foreign and Ukrainian psychology was carried out. In science, the content of eating behavior was formed in organic-psychic and psychological-sociocultural directions, according to which eating behavior as an individual valuable attitude to food forms an orientation to the image of one's own body and takes various social forms: starting with evading moral or aesthetic control over one's own behavior, and ending with the area of the greatest "psychological damage" - the self-actualization of the individual and his adaptive abilities. A special role in the formation of eating disorders belongs to both social and psychological factors: increased personal anxiety, age-related manifestations of dysmorphophobia in adolescence, chronic stress, intra-family neuroticism, domestic violence. The persistence of eating disorders is explained by their close correlation with the emotional sphere of the individual and orientation to subconscious methods of psychological protection. For Ukrainian science, the study of psychological features of eating disorders is innovative, but the developments of Ukrainian scientists prove its importance and the need for further development. The term "eating behavior" in domestic psychology is defined as a set of manifestations of personality activity in the process of eating, corresponding qualitative and quantitative characteristics and changes in the diet, value attitude to food and stereotypes of its consumption in everyday and stressful conditions, orientation to the image of one's own body and activity with its improvement, etc. It was established that the group of respondents with a high risk of eating disorders is characterized by pronounced perfectionistic tendencies. This is manifested not only in the general indicator of perfectionism, but also in the tendency, thanks to various manifestations of perfectionism, to experience an intrapersonal conflict, when individuals who are psychologically prone to eating disorders make high demands on themselves and those around them, but perceive the demands of those around them on themselves as unrealistic or overpriced. Since the individual characteristics of eating disorders are always determined subjectively, impulsivity is considered as a characteristic of a person prone to actions without a clear awareness of the possible consequences for himself. It is impulsivity that triggers

the mechanisms of unplanned actions, where the temporal characteristic of the psyche requires immediate positive reinforcement. Impulsivity performs the function of one of the predictors of the formation of a psychological predisposition to eating disorders, which is closely related to perfectionism. That is, impulsivity directs behavior to implementation without prior awareness of the consequences. Representatives of groups with moderate and severe manifestations of eating disorders have been found to have common features, such as: experiencing difficulties in implementing a delayed response to stimuli associated with receiving immediate reactions, the need for positive reinforcement of actions from others, etc.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Капталан Н.М. Психологічна залежність як основа стратегія додання стресу/ Теорія і практика сучасної психології. 2020, №1. –С.54-56. DOI <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2020.1-3.9>
- Капталан Н.М. Залежна поведінка особистості як проблема сучасної психології/ Психологія та соціальна робота. 2020. Випуск 1(51) – С.102-101. DOI [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2020.1\(51\).225413](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2020.1(51).225413)
- Капталан Н.М. Особливості самосвідомості жінок з порушеннями харчової поведінки/ Габітус.2022, Вип. 41. –С. 136-140.
- Nataliia Zavatska, Oleksandr Semenov, Natalia Kaptalan, Nataliia Semenova, Viktoriia Kazibekova, Oksana Kononenko Experimental policy study of health-preserving technologies: on the example of systemic rehabilitation of young students. Vol. 39. №71.2021 –р. 903-920. DOI: 10.46398/cuestpol.3971.55 (Web of Science) <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37494/41011>
- Капталан Н.М. Соціально-особистісні детермінанти порушення харчової поведінки/ Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IX (97), Issue: 246, 2021 Feb. – С.52-55.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0122U000260

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кононенко Оксана Іванівна
2. Oksana Kononenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8676-7410

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яблонська Тетяна Миколаївна

2. Tetiana Yablonska

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02040944

Місцезнаходження: , Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Попович Ігор Степанович

2. Ihor Popovych

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1663-111X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 27, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Литвиненко Ольга Дмитрівна
2. Olga Lytvynenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2757-5261

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кокоріна Юлія Євгенівна
2. Yuliia Kokorina

Кваліфікація: к. психол. н., доцент, 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Родіна Наталія Володимирівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Родіна Наталія Володимирівна

